

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тетяна Романова,
здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії
Класичний приватний університет (м. Запоріжжя),
romanova10tanj@gmail.com

Як відомо, інклюзивне навчання є комплексним процесом забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [3].

Інклюзивна освіта стає все більш поширеною в Україні, що зумовлює нові посилення вимог до підготовки фахівців, які працюватимуть з дітьми з особливими освітніми потребами. Серед таких фахівців – майбутні вчителі-логопеди, професійна підготовка яких є надзвичайно важливим сегментом вищої освіти.

Концептуальними підходами до підготовки студентів спеціальності «Спеціальна освіта» науковці визначають розвиток соціальної моделі ставлення суспільства до осіб з інвалідністю; розвиток соціально-інклюзивної моделі в освіті; інституціональний період розвитку інклюзивної педагогіки як науки про освіту дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі [2, с. 49].

Тільки компетентний фахівець зі спеціальної освіти, зокрема корекційний педагог, логопед, здатний на високому професійному рівні вирішувати всі завдання, пов'язані з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Інклюзивна компетентність вчителів-логопедів включає в себе

знання, навички та особисті якості, необхідні для ефективної роботи з учнями з ООП в інклюзивному середовищі.

Завданням інклюзивної освіти є не тільки створення умов для розвитку аномальних дітей серед здорового середовища ровесників і формування толерантного ставлення батьків, вчителів та учнів до дітей з обмеженими можливостями, але й досягнення повної освітньої інтеграції, що незмінно веде до прогресу [1]. Саме тому з такими дітьми мають працювати компетентні фахівці, зокрема вчителі-логопеди.

Компетентний логопед – це фахівець, який володіє глибокими знаннями та навичками в галузі мовлення, мовленнєвих порушень та їхньої корекції. Майбутній учитель-логопед повинен бути здатним ефективно працювати з людьми різного віку, які мають різні мовленнєві проблеми.

Серед ключових ознак компетентного логопеда можна виокремити:

- глибокі знання анатомії, фізіології та патології мовленнєвого апарату;
- розуміння принципів розвитку мовлення в онтогенезі;
- знання різних видів мовленнєвих порушень та їх причин;
- володіння методами та прийомами діагностики мовленнєвих порушень;
- відповідальність та професійна надійність;
- уміння розробляти індивідуальні плани корекційно-розвиткової роботи з урахуванням особливостей кожного учня;
- володіння різноманітними методами та прийомами корекційно-розвиткової роботи;
- вміння використовувати сучасні інформаційні технології в корекційно-розвитковій роботі;
- вміння вести документацію;
- креативність та вміння знаходити нестандартні рішення проблем;

– прагнення до саморозвитку та постійного вдосконалення своїх знань та навичок;

– дотримання етичних принципів роботи, конфіденційності інформації про вихованців;

– вміння працювати в команді з іншими фахівцями (психологами, дефектологами, неврологами, нейропсихологами), що дає змогу краще розуміти їхні проблеми та підбирати найбільш ефективні методи корекційно-розвиткової роботи.

Формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів-логопедів повинно розпочинатися ще на етапі їхньої професійної підготовки, з першого курсу.

Інклюзивна компетентність логопедів – це сукупність знань, умінь та особистих якостей, необхідних для ефективною роботи з учнями з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Змістовими компонентами інклюзивної компетентності логопедів вважаємо, насамперед, знання: теоретичних основ інклюзивної освіти (принципи, підходи, моделі), законодавства про інклюзивну освіту в Україні та міжнародні стандарти; розуміння особливостей психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребам та специфіки мовленневих порушень у дітей з особливими освітніми потребами; володіння методами та прийомами роботи з учнями з ООП; володіння вміннями: проводити комплексну діагностику мовленнєвого розвитку дітей з особливими освітніми потребами, розробляти та реалізовувати індивідуальні плани корекційно-розвиткової роботи з учнями з ООП, використовувати різноманітні методи та прийоми роботи з учнями з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, співпрацювати з іншими фахівцями інклюзивної команди (вчителями, психологами, дефектологами, батьками), створювати сприятливе мовленнєве середовище для дітей з особливими освітніми потребами, використовувати інформаційно-

комунікаційні технології в роботі з учнями з особливими освітніми потребами.

А також інклюзивна компетентність логопеда включає й особистісні якості, такі, як: емпатія та толерантність; повага до різноманітності та індивідуальних особливостей дітей; вміння працювати в команді; гнучкість та креативність; відповідальність та надійність; оптимізм та віра в можливість дітей з ООП.

Інклюзивна компетентність логопедів має складну структуру, яка включає в себе три рівні.

Теоретичний рівень: знання теоретичних основ інклюзивної освіти, законодавства, особливостей психофізичного розвитку дітей з ООП, специфіки мовленнєвих порушень у дітей з особливими освітніми потребами, методів та прийомів роботи з ними.

Практичний рівень: вміння застосовувати теоретичні знання на практиці, проводити діагностику мовленнєвого розвитку дітей з ООП, розробляти та реалізовувати індивідуальні плани корекційно-розвиткової роботи, співпрацювати з іншими фахівцями інклюзивної команди, створювати сприятливе мовленнєве середовище для дітей з особливими освітніми потребами, використовувати інформаційно-комунікаційні технології в роботі з ними.

Особистісний рівень: наявність емпатії, толерантності, поваги до різноманітності, вміння працювати в команді, гнучкості, креативності, відповідальності, надійності, оптимізму та віри в можливість дітей з ООП.

Формування інклюзивної компетентності логопедів – це безперервний процес, який починається ще на етапі навчання в університеті. Важливо, щоб майбутні логопеди мали можливість не лише отримати теоретичні знання, але й набути практичного досвіду роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

Це може бути досягнуто за допомогою таких форм навчання, як: лекції та семінари з інклюзивної тематики; практичні заняття з учнями з

ООП; інклюзивна практика в навчальних закладах; участь у майстер-класах, тренінгах, конференціях з інклюзивної освіти; самоосвіта та саморозвиток.

Отже, з метою формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів-логопедів можуть використовуватися різні методи, зокрема: 1) лекції та семінари, під час яких висвітлюються теоретичні основи інклюзивної освіти, особливості навчання дітей з ООП, методи та прийоми роботи з ними; 2) практичні заняття, під час яких майбутні вчителі-логопеди мають можливість відпрацювати навички роботи з учнями з особливими освітніми потребами під керівництвом досвідчених фахівців; 3) інклюзивна практика, проходження якої в інклюзивних навчальних закладах, де майбутні вчителі-логопеди можуть отримати досвід роботи з учнями з ООП в реальних умовах; 4) вивчення кращого вітчизняного та зарубіжного досвіду інклюзивної освіти. Важливо також, щоб процес формування інклюзивної компетентності майбутніх учителів-логопедів здійснювався в атмосфері поваги до різноманітності та прийняття індивідуальних особливостей кожної дитини. Впровадження нових технологій інклюзивної підготовки майбутніх учителів-логопедів дозволить їм отримати необхідні знання, навички та особисті якості для ефективної роботи з учнями з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі, що сприятиме кращій реалізації права дітей з ООП на якісну освіту.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Інклюзивна школа: особливості організації та управління* : навч.-метод. посібник / за заг. ред. Л. І. Даниленко. Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2007. 128 с.
2. Мартинчук О. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна»*. 2018. № (1) 15. С. 49–53.
3. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг», положення якого закріплюють право на освіту осіб з ООП : Закон України від 23 травня 2017 р. № 2053–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19> (дата звернення: 25.03.24).